

Pensjonspolitisk uttalelse

Det norske pensjonssystemet i privat sektor består av tre hovedpilarer; alderspensjon fra folketrygden, avtalefestet pensjon (AFP) og tjenestepensjoner. Det er nå 20 år siden arbeidet med den siste store pensjonsreformen startet opp. Ny AFP, uføretrygd og endringer i tjenestepensjonslovene var del av reformen. Landsmøtet viser til behovet for brede politiske forlik rundt pensjonssystemet som sikrer en viss forutsigbarhet for framtidige pensjoner.

Alderspensjon fra folketrygden

Det har nå gått mer enn ti år siden pensjonsreformen ble innført. En sentral målsetting var at flere skulle jobbe lengre. Muligheten til lange yrkeskarrierer varierer med yrkesløp, den enkeltes helse og ikke minst situasjonen i arbeidsmarkedet. Pensjonsnivået vil årlig nedjusteres med økende levealder i befolkningen om folk ikke utsetter avgangsalderen betydelig. Dermed kommer den sosiale bærekraften under press. Særlig de som ikke kan stå lengre i arbeid har dermed utsikt til å få en pensjonsdekning som ikke kan forsvares i vårt solidariske samfunn.

Det er nå bred enighet om at det er et særskilt behov for å løse problemene med arbeidsfolk som er slitne og ikke orker å stå lengre i arbeid, men ikke uføre, for å kompensere for levealdersjusteringen.

Fellesforbundets landsmøte krever at det etableres en sliterordning innenfor folketrygdens alderspensjon, før det eventuelt gjøres endringer i dagens aldersgrenser. Ordningen bør være knyttet til antall år i arbeid og ikke stille krav til medisinsk vurdering.

Landsmøtet mener minsteytelsene skal reguleres i takt med lønnsveksten.

Uføre kan ikke stå lengre i arbeid for å kompensere for levealdersjusteringen. Landsmøtet mener at uføre må skjermes fullt ut mot effekten av levealdersjustering. Fellesforbundets landsmøte mener det bør ses på reglene for fribeløp og avkortning slik at vi får en uføretrygd som stimulerer til økt yrkesdeltakelse.

Fellesforbundets landsmøte mener flyktninger som innvilges asyl i Norge også må sikres økonomisk i alderdommen. Først og fremst gjennom utdanning og arbeid, men at de også må sikres en minsteytelse ved manglende mulighet til opptjening i folketrygden.

Alderspensjon fra folketrygden er, og skal være, det bærende elementet i det norske pensjonssystemet. Fellesforbundet mener at alderspensjon fra folketrygden må være så stor at den gir et rimelig utkomme til alle, og at den skal stå i et visst forhold til inntekt som yrkesaktiv. Den manglende utviklingen av ytelsene innenfor folketrygden har medført at det over tid er etablert tilleggspensjoner som har fått økt betydning i privat sektor.

Fellesforbundets landsmøte mener det samlede pensjonssystemet må sikre alle en inntekt i alderdommen og legge til rette for overgang fra arbeid til pensjon i tråd med folketrygdens formål. I tillegg må pensjonssystemet være økonomisk og sosialt bærekraftig, med en god fordelings- og likestillingsprofil, og bygge på enkle og forståelige hovedprinsipper. Fellesforbundets landsmøte mener derfor at det må være mål at den samlede pensjonen skal utgjøre 2/3 av tidligere lønn, og mer til de lavest lønnede.

Avtalefestet pensjon (AFP)

Det råder stor usikkerhet blant våre medlemmer om konsekvensene av å reforhandle hele AFP-ordningen etter modellen som foreslås av LO. Finansiering av ordningen er uavklart, og landsmøtet frykter at økte kostnader ved ordningen vil gjøre arbeidet med å tegne tariffavtaler vanskeligere.

Landsmøtet ønsker ikke at AFP ordningen skal påføre bedriftene særlig økning i kostnader. Landsmøtet ønsker heller ikke å bruke store deler av kommende tariffoppgjør i en situasjon preget av dyrtid og reallønnsnedgang for våre medlemmer.

Videre er det stor usikkerhet knyttet til ytelsen våre medlemmer vil få i en ny AFP ordning. LOs skisse antyder en opptjeningstid på 35-40 år for å oppnå en ytelse på dagens nivå. En slik opptjeningstid vil gi flertallet av våre medlemmer betydelig reduksjon i AFP pensjon og er ikke akseptabelt. Fellesforbundet vil ikke godta noen reduksjon i AFP ytelsene.

Fellesforbundet anser at protokollen fra det samordnede oppgjøret i 2018 ikke er oppfylt. Forutsetningene fra avtalepartene gjør det svært utfordrende å utforme en AFP-ordning som ivaretar våre medlemmers pensjonsnivå.

LO gav i 2018 løfte om at medlemmene selv skulle få velge mellom reformert AFP eller om man ville beholde eksisterende AFP, i en egen uravstemning i forkant av tariffoppgjøret. Dette løftet er brutt, og LO har ikke til hensikt å oppfylle dette løftet denne gangen heller.

Dersom man i et samordnet oppgjør skal forhandle frem en helt ny AFP blir det tøffe forhandlinger med NHO, og resultatet kan ikke garanteres. Vi vet hva vi har, men ikke hva vi får. Landsmøtet vil derfor ta utgangspunkt i dagens ordning og forbedre denne.

Såkalte hull kan tettes ved å forhandle regelverket i ordningen. Reglene ble noe forbedret i 2018, og flere slike forbedringer kan innføres. Dagens ordning kan gjøres mer tilgjengelig med et mer fleksibelt regelverk. Myndighetene må øke sitt bidrag for å styrke den eksisterende ordning. Dette vil sørge for at flere vil kunne få AFP i fremtiden, og at færre vil falle utenfor. Fellesforbundet mener slike forbedringer kan innføres også i forbundsvis oppgjør.

Dagens sliterordning kan styrkes ved å øke kapitalen i ordningen, slik at man kan få en ytelse som virkelig hjelper de som trenger det.

Landsmøtet i Fellesforbundet respekterer de demokratiske prosessene i oppkjøringen til tariffoppgjøret i 2024, og vil derfor ikke forplikte seg til en samordnet oppgjørsform. Fellesforbundet vil legge medlemmenes krav til grunn for oppgjøret i 2024.

Landsmøtet i Fellesforbundet avviser LOs forslag til reformert AFP.

Tjenestepensjon

Fellesforbundet har fra 2016 fått gjennomslag for mange forbedringer i tjenestepensjonslovene, men tross disse forbedringene, er systemet for tjenestepensjon fortsatt oppstykket og unødig komplisert.

Tjenestepensjonene i privat sektor er regulert i flere lover. Dette gjør det vanskelig å orientere seg både for arbeidsgivere og ansatte. Det må være et mål å gjøre informasjon om pensjonssystemene mest mulig forståelig og tilgjengelig. Landsmøtet mener lov- og regelverk for tjenestepensjoner i privat sektor må gjennomgås og forenkles.

Det er i dag komplisert for arbeidstakere å få oversikt over og føre kontroll med arbeidsgivers premieinnbetalinger. Reglene for utregning av grunnlag for innbetaling må forenkles. All lønn inntil 12 G må danne grunnlaget. Arbeidsgivers mulighet til å unnta varierende eller midlertidige tillegg og overtid må fjernes. Grunnlaget og innbetalingene må komme klart fram på arbeidstakers lønnslipp.

Permitterte arbeidstakere skal fortsatt stå i ordningen, og arbeidsgiver skal innbetale som om den permitterte var i arbeid. Arbeidstakere skal ikke kunne utmeldes av ordningen som følge av arbeidskamp.

I dag er alle i offentlig sektor dekket av uførepensjon, men bare et mindretall av arbeidstakere i privat sektor har en slik dekning. Landsmøtet mener det må innføres uførepensjon i obligatorisk tjenstepensjon (OTP), slik at alle får et tillegg til den offentlige uføretrygden.

Det er fra 2021 plikt for arbeidsgivere til å rapportere pensjonsleverandør via A-meldingen. Løsningen for å dele inntektsopplysninger med pensjonsleverandørene er på plass, og flere store pensjonsleverandører har allerede tatt i bruk løsningen. Landsmøtet mener denne løsningen må gjøres obligatorisk for alle bedrifter og leverandører.

LO-kongressen i 2022 vedtok at tjenstepensjonsordningene må forbedres ved å heve minstesatsen, i første omgang til fire prosent. Landsmøtet slutter seg til denne ambisjonen, men mener det må gjøres etter en samlet prioritering av pensjonskostnadene i privat sektor.